

Poznámky k autorským právům a licencím pro přípravu ODZ a MOOC kurzů pro projekty VoV



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Výzkum, vývoj a vzdělávání



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Autoři textu: Dominik Lukeš
Tomáš Zeman

Verze: 1.7 CZ
Licence: CC BY



Obsah

Obsah.....	2
Úvod.....	3
Autorské dílo a autorská práva.....	3
Autorské dílo a ODZ nebo MOOC kurzy	3
Otevřené licence a licence Creative Commons	3
Projekty VOV a licence.....	4
Otevřené zdroje, zdroje zdarma a použití pro vzdělávání	4
Tvorba ODZ a MOOC v rámci projektu VOV s použitím cizích zdrojů.....	5
Některé zdroje materiálů s otevřenými licencemi	5
Licence	7

Úvod

Tento dokument Vám vysvětlí základní pojmy, které se týkají autorského práva a udělování licencí při tvorbě otevřených digitálních vzdělávacích zdrojů (ODZ) a kurzů MOOC (Massive Open Online Course, Masivní otevřený on-line kurz) pro projekty VOV (vyššího odborného vzdělávání). Najdete zde i příklady internetových zdrojů, kde můžete najít různé obrázky, grafiku, videa apod. s otevřenými licencemi, které můžete použít ve Vašich ODZ nebo kurzech MOOC.

Autorské dílo a autorská práva

Autor je označení osoby, která je původcem díla. Autorské dílo je dílo, které je výsledkem tvůrčí činnosti autora. Autorstvím a oprávněními autora k dílu se zabývá autorské právo, které je popsáno v autorském zákoně. Každé autorské dílo je automaticky chráněno autorskými právy, tj. má automaticky copyright, který omezuje, co je možné s dílem dělat. Autorská práva drží autor, nebo osoba, či instituce, na které byl copyright převeden. S dílem může nakládat někdo jiný než vlastník copyrightu pouze na základě povolení nebo licence.

Autorské dílo a ODZ nebo MOOC kurzy

Autorským dílem bude ODZ, MOOC kurz nebo jejich část, které budete připravovat. Autorem budete Vy. Vy proto budete držitelem copyright tohoto díla. Podle pravidel projektu, budete muset poskytnout své dílo pod otevřenou licenci, která umožní volné používání materiálů. Copyright tím ale neztrácíte.

Otevřené licence a licence Creative Commons

Licence je povolení nebo oprávnění k nakládání s autorským dílem. Otevřené licence umožňují použití, distribuci a modifikaci materiálů bez zvláštního povolení. Existuje mnoho druhů otevřených licencí, pro projekty VOV je důležitá skupina licencí [Creative Commons \(české stránky\)](#).

Creative Commons jsou souborem otevřených licencí. Autor jejich prostřednictvím poskytuje všem potenciálním uživatelům svého díla licenční smlouvu, na základě které jim poskytuje některá svá práva k dílu a jiná si vyhrazuje.

Uživatelé díla nemusí žádat o povolení, pro jeho použití v rámci podmínek licence. Použití mimo podmínky licence je stále možné, ale vyžaduje povolení. Licence Creative Commons se v principu nevylučuje s komerčním využitím zdroje. Buďto kýmkoliv, pokud to podmínky licence umožňují, nebo vlastníkem autorských práv, pokud licence komerční využití zakazuje.

Licence CC-BY



Uživatel může (Vaše) dílo:

- **sdílet** – rozmnožovat a distribuovat materiál prostřednictvím jakéhokoli média v jakémkoli formátu
- **upravit** – remixovat, změnit a vyjít z původního díla pro jakýkoliv účel, a to i komerční.

Povinností uživatele díla je uvést autorství, poskytnout odkaz na licenci a vyznačit provedené změny.

Licence CC-BY-SA



Uživatel může (Vaše) dílo:

- **sdílet** – rozmnožovat a distribuovat materiál prostřednictvím jakéhokoli média v jakémkoli formátu
- **upravit** – remixovat, změnit a vyjít z původního díla pro jakýkoliv účel, a to i komerční.

Povinností uživatele díla je uvést autorství, poskytnout odkaz na licenci a vyznačit provedené změny. Zároveň je uživatel povinen (a to je rozdíl oproti CC-BY) zachovat licenci původního díla.

Projekty VOV a licence

Pro projekty VOV platí podmínka, že výstupy (tedy např. ODZ a MOOC kurzy) vytvořené v rámci realizace projektu budou v elektronické podobě a s licenci Creative Commons 4.0, a to ve variantě BY nebo BY-SA. Výstupy budou k dispozici veřejnosti takovým způsobem, aby k nim měl každý neomezený a bezplatný dálkový přístup a bylo mu umožněno dílo dále sdílet a jinak užívat v souladu se zvolenou licenci.

Otevřené zdroje, zdroje zdarma a použití pro vzdělávání

Ne všechny zdroje, které jsou k dispozici zdarma, jsou také otevřené ve smyslu otevřených licencí. Na internetu je k dispozici k nahlédnutí zdarma prakticky neomezené množství audiovizuálních nebo textových zdrojů. Všechny jsou ale chráněny autorskými právy a nelze je automaticky použít pro tvorbu otevřených zdrojů ani je dále šířit.

Ale i materiály, které jsou explicitně poskytovány k použití zdarma, nemusí být vhodné. Například ikony nebo cliparty v Microsoft Office jsou poskytovány pod omezenou licenci, která umožňuje jejich použití, ale omezuje distribuci. Není proto možné je použít pro zdroje šířené pod licenci Creative Commons.

Použití neomlouvá ani to, že jsou materiály tvořeny pro vzdělávací účely. Tato výjimka umožňuje omezené použití v rámci vzdělávacího procesu, ale ne k distribuci. A projekty VOV nejenže budou materiály distribuovat, budou je distribuovat pod licenci, která další distribuci výslovně povoluje.

O licenci Creative Commons se můžete dozvědět víc podrobností ve 2 videích vytvořených pro tento projekt:

- Co je Creative Commons: <https://h5p.org/node/256071>
- Jak používat Creative Commons: <https://h5p.org/node/256073>

Tvorba ODZ a MOOC v rámci projektu VOV s použitím cizích zdrojů

Veškeré objekty ODZ a MOOC kurzů i jejich části musí být původní (mají-li být financovány z prostředků projektu).

Pokud budete chtít použít materiály (např. obrázky, části textů, videa, grafiku apod.) nepůvodní, tj. od jiných autorů, musí být splněny dvě podmínky:

- využití přebíraného materiálu je právně možné, tj.
 - umožňuje to licence přebíraného materiálu (např. typu CC) nebo
 - původní autor Vám využití výslovně povolí
- převzatý materiál bude řádně citovaný (citační norma ČSN ISO 690, lze použít [generátor citací](#)); pokud je citovaný materiál poskytovaný pod licenci Creative Commons, musí také obsahovat informace o zdroji a typu licence

V případě převzatých materiálů nemůže být jejich tvorba financována z prostředků projektu VOV. Výjimkou jsou materiály Vámi vytvořené bez použití státních nebo evropských dotací.

Je ale možné pro účely projektů VOV přeložit stávající materiály, pokud jsou k dispozici pod otevřenou licenci, která je kompatibilní s CC BY nebo CC BY SA. Existuje celá řada otevřených učebnic, jejichž překlad do češtiny by byl prospěšnou činností.

Pokud budete přebírat jakékoli části materiálů (objekty jako obrázky, videa apod.), které nejsou pod licenci CC BY nebo CC BY-SA, potom tyto objekty nebude možné přímo zobrazit v ODZ nebo MOOC (protože by ODZ nebo MOOC jako celek nemohl být deklarován s požadovanou licenci). V ODZ nebo MOOC bude v tomto případě možné zobrazit pouze odkaz na příslušný objekt. To zásadně sníží hodnotu ODZ nebo MOOC. Omezte prosím proto použití objektů bez licence CC BY nebo CC BY-SA na naprosté minimum.

Některé zdroje materiálů s otevřenými licencemi

Pokud budete ve svém ODZ či MOOC kurzu potřebovat využít obrázek, grafiku, video, fotografii, zvukový záznam apod. od jiného autora, doporučujeme vyhledat je na některé ze stránek, které shromažďují materiály s otevřenými licencemi. Dále jsou uvedeny některé z nich. **Vždy je ale nezbytné řídit se podmínkami licence pro každý jednotlivý případ.**

Foto a grafika

Fotografie s licencí CC0

Tyto weby obsahují grafické zdroje, které nevyžadují odkaz. Doporučuje se ale vyhnout ale používání obrázků s lidskými tvářemi (dotčené osoby nemusely dát s použitím souhlas) nebo chráněnými obchodními značkami (trademark).

- [Pixabay](#) (**platí POUZE pro obrázky nahrané na službu před 1. lednem 2019**)

Obrázky musí být na službu prokazatelně nahrány před tímto datem (na službě zobrazované pole **Uploaded** v metadatech obrázku). Obrázky, kde toto nelze prokázat, nebo byly nahrány po tomto datu, **NENÍ možné v materiálech vznikajících v tomto projektu použít.**

Fotografie s různými CC licencemi

- [WikiMedia Commons](#) (dobré pro obrázky skutečných událostí – sbírka všech obrázků ve wikipedii)
- [Flickr](#) (nutné hledat s filterm CC)
- [Europeana](#) (Evropské kulturní dědictví – nutné hledat s filtry)
- [British Library na Flickr](#) (otevřené fotografie ze sbírek britské Národní knihovny)

Grafika – ikony

- [The Noun Project](#)
- [Icon Finder](#) (nutné použít filtr pro hledání)
- [Openclipart](#)

Multimédia

- [FreeSound](#)
- [Europeana](#) (používá [speciální označení práv](#))
- [FreeMusicArchive](#)
- [Jamendo](#) (hudba)
- [ccMixer](#) (hudba)
- [YouTube](#) (nutné použít filtr, jen malý zlomek videí pod CC)
- [SoundCloud](#) (nutné použít filtr, jen malý zlomek audia pod CC)

Literatura / primární textové zdroje

- [Gutenberg](#) (světová literatura mimo copyright)
- [Archive](#) (světová literatura a primární zdroje)
- [WikiSource](#) (historické dokumenty a další primární zdroje)

Učebnice a studijní materiály

- [OpenStax](#) (kvalitní univerzitní učebnice a studijní materiály)
- [Lumen Learning](#) (kvalitní univerzitní a školní učebnice a studijní materiály)
- [Open Textbooks Library](#)
- [Open Access Textbooks](#)
- [Wikibooks](#)
- [Flossmanuals](#) (manuály k otevřenému software)
- [Seznam otevřených odborných časopisů](#)
- [Seznam vydavatelů otevřených knih](#)

Licence

Název: Poznámky k autorským právům a licencím pro přípravu ODZ a MOOC kurzů pro projekty VoV

Autoři: Dominik Lukeš, Tomáš Zeman

Datum: červenec 2018



Toto dílo podléhá licenci [Creative Commons Uveďte původ 4.0 Mezinárodní licence](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Na základě této licence smíte dílo:

- **sdílet** – rozmnožovat a distribuovat materiál prostřednictvím jakéhokoli média v jakémkoli formátu
- **upravit** – remixovat, změnit a vyjít z původního díla pro jakýkoliv účel, a to i komerční.

Pokud splníte následující podmínky:

- **uveďte původ** – je Vaší povinností [uvést autorství](#), poskytnout s dílem odkaz na licenci a [vyznačit Vámi provedené změny](#). Toho můžete docílit jakýmkoli rozumným způsobem, nicméně nikdy ne způsobem naznačujícím, že by poskytovatel licence schvaloval nebo podporoval Vás nebo Váš způsob užití díla.

Poskytovatel licence nemůže odvolat tato oprávnění do té doby, dokud dodržíte licenční podmínky.

Pro uvedení původu můžete použijte tuto formulaci:

Dominik Lukeš a Tomáš Zeman: Poznámky k autorským právům a licencím pro přípravu ODZ a MOOC kurzů pro projekty VoV. Licence CC BY (uveďte původ).

<https://www.vovcr.cz/autori/>

Další informace:

Pro získání kopie plného znění licenčních podmínek navštivte

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> nebo požádejte písemně na adrese Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.